

omende
geschrift
Bolland's
geest"
—Noord-
geschrift
hoe de
g belang
te zo als
t, die in
ht mag
schap te
l gevolg
vanwege
plegen
leiden;
oe vol-
dubbele
over de
iet Pro-
e pries-
slechts
Regeer-
kracht
lijf der
eweging
or onze
ijk, dat
e staat,
worden,
religie,
geloof-
it, dan
en on-
heel
ke we-
Van
hetgeen
thuis
en de
el meer
den der
erschij-
der, o,
iet toe
n rang
en we
eschrift
ngwek-
in Ba-
wordt,
oog in
groote
rkiest.
1 toeh,
aard
et eere
um te
ijn vele
woekre-
ge ge-
n doen
Dok hij
tukken
teraard
reking
olland
o theo-
en zoo
t: Het
onder-
essant,
nen te
udien;
is ult
eigen
Ook
er te
ibliek,
aartoe
et men
doeden
annes-
atieve
shreel,
in ten
een
aannes
id des
zijn;
ultnat
weert
or de
lie zij
ritiek
een
t zich
oord,
lijden
einig
oelde
toch
a toe
lans
deine
lland
neue
in hij
r van
g. In
k op
ge en
inde-
rag-
vat—

Het meest aantrekkelijke van dit geschrift is echter, dat het in den vorm der aloude polemiek, geheel het karakter draagt van een persoonlijk strijdschrift.

Allerlei beweringen van den heer Bolland worden één voor één onder handen genomen, en getoetst aan den eisch der logica, juist op de manier, die in de 17de eeuw ten onzent ook Voetius volgde.

Dit heeft natuurlijk het voordeel, dat de aangevallene beter op zijn vingers wordt getikt; maar ook het nadeel, dat het zich slecht leest door wie minder wensch is zich aan een steekspel te vergasten, dan wel het onderzoek over het Johannes evangelie met aandacht te volgen.

Want wel is ook in dit opzicht menige opmerking van den heer Van Santen niet van belang ontbloot; maar toch, als het u om Johannes en zijn heilig Evangelie te doen is, stuit ge altoos weer op den heer Bolland en zijn min vaste logica.

Doch ook afgesien van den vorm hechten wij aan de eigenlijke polemiek op zich zelf, gelijk we meermalen uitspraken, weinig waarde; en dit om een oorzaak die pastoor Van Santen ons zelf gewonnen heeft.

Zeer juist toont hij in zijn inleidend woord aan, hoe al het kwaad op theologisch gebied gebrouwen wordt door het ingeslopen Pantheïsme. Het is dit Pantheïsme, dat eerst de Philosophie ontzet heeft, en thans ook de Theologie, niet alleen in de moderne, maar ook in de ethische kringen vermoordt.

Zelfs een man als de oude De la Saussaye wischte voor een deel de grens tusschen den Schepper en het creatuur uit, en het is aan dit euvel, dat de Ethische richting ten onzent, zich al meer dè dood eet.

Op een standpunt, dat ook maar even met het Pantheïsme boeiert, kan van geen Christelijke belijdenis bij het tweede geslacht meer sprake zijn. N o wel bij het eerste geslacht, dat a g uit de jaren der jeugd vastere indrukken meebracht; maar niet meer bij het tweede, dat deze eerste vastigheid reeds gemist heeft.

Dese overtuiging spreekt ook de heer Van Santen op een wijze uit, die geheel strookt met wat wij steeds beweerdën.

Hij schrijft toch op blz. 4 v.v. dit:

Op den bodem der vraag omtrent de echtheid en geloofwaardigheid der boeken, die te samen de Heilige Schrift of de Bijbel worden genoemd, ligt een andere van nog veel dieper ingrijpende beteekenis namelijk de vraag of er al dan niet een persoonlijk God moet worden aangenomen.

Zoolang in de protestantsch geleerde kringen nog bijna niet getwijfeld werd aan het bestaan van zulk een God, Schepper der wereld, heerschte er ook bijkans volmaakte eenstemmigheid in 't erkennen van de betrouwbaarheid en 't heiligheld der boeken zoowel van het Oud als van het Nieuw Testament. Sedert echter het pantheïsme, dat Goda persoonlijkheid loochent, om God en wereld te kunnen vereenzelvigen, door Spinoza ingevoerd, in den boezem van ontelbare protestantsche leerscholen binnengedrongen, en vandaar niet alleen naar het huiselijk studeervertrek maar ook naar den openbaren katechismus medegenomen, en verder in allerlei verschillende vormen, vooral in Duitschland, waar de zucht om nieuwe zienswijzen uit te denken steeds zoovele hoofden heeft in de war gebracht, altijd verder en verder werd uitgewerkt en voorgedragen, begon ook langs verschillende wegen de aanval op de Heilige Schrift.

Die aanval kon niet lang uitblijven. Immers, loochten het bestaan van een persoonlijken God, Schepper der wereld; stel dat de wereld slechts een deel, een emanatie, een manifestatie, een objectivatie, of hoe men 't ook heeten wille, van de godheid is, zoodat er geen wezenlijk onderscheid bestaat tusschen God en wereld, dan is het om 't even of al gesproken of van alles wereld wilt heeten. Wezenlijk zal er dan niets kunnen zijn dan in de wereld. En aangezien wij de wereld natuur en het wereldsche natuurlijk plegen te noemen, zal er in die veronderstelling geen spraak meer kunnen zijn van iets bovennatuurlijks. Alleen het wereldsche d. i. het natuurlijke zal werkelijkheid hebben, en alle werkelijkheid zal uitsluitend in de natuur en het natuurlijke liggen; iets bovennatuurlijks te denken of aan te nemen zal onzin zijn, omdat er boven de werkelijkheid niets werkelijks bestaan noch gedacht kan worden. Is er geen God buiten de wereld, dan heeft de wereld d. i. de natuur en het natuurlijke alleen waarheid. Staat er geen God buiten de wereld als haar Schepper en Bestuurder, zoo kan er ook geen sprake zijn van een buitengewoon ingrijpen van dien God in den loop der wereldsche dingen. Alles wordt dan in de wereld beheerscht door eenig onveranderlijk wetten, waarvan wij nieuwig zeggen kan, vanwaar ze komen, doch wier loop bij ontstentenis van een bevoegde macht geen enkel oogenblik kan worden gestuit.

Naarmate dus dit wijzegeest stelsel, dat pantheïsme genoemd wordt, meer ingang vond bij de protestantsche geleerden, moest hun godsdienstig streven zich verder verwijderen van de stellingen, nog door Luther en Calvin met de oude kerk gehuldigd, en zich kanten tegen den Bijbel. De Bijbel is het boek, waarin het bovennatuurlijke op iedere bladzijde wordt verkondigd. God, die Schepper en Bestuurder der wereld, is niet alleen de grondgedachte, die geheel het boek beheerscht, maar die God wordt zelfs gesproken. Zijn wil en wet openbaren en door op waarneembare wijze in te grijpen in den loop der natuurlijke dingen, door bovennatuurlijke wonderen, getuigenis geven van Zijne aanwezigheid, geloof en onderwerping eischen. Dat alles moet den pantheïst een gruwel zijn. Vindt hij dergelijke dingen in andere boeken vermeld, hij gaat ze schouderophalend voorbij. Maar de Bijbel, het eervoorrecht boek, dat zooveel honderden jaren door geheel de Christenheid voor heilig werd gehouden, kan zoo maar niet als een waardeloos ding worden op zijde gezet. Er moesten dus wapenen worden gezocht om dat boek voor de theorie van het pantheïsme onschadelijk te maken.

Nu laten we enkele uitdrukkingen in dit citaat geheel voor rekening van den schrijver, maar de hoofdgedachte is gezond en waar.

Wie eenmaal in den appel van het Pantheïsme de tanden heeft geset, moet in zijn

critiek van de Heilige Schrift negatief uitkomen.

Juist daarom echter kwam het ons steeds voor, dat de bestrijding van deze soort critiek de moeite niet loonde, omdat men er den Pantheïst toch niet mee overtuigt, en wie geen Pantheïst is, noch heel noch half, veilig zulk een apologie ontberen kan.

Ook ten onzent heeft de apologetische school, die een tijdlang in Utrecht en Leiden bloeide, volkomen nasco gemaakt.

Scholten, die eerst het Johannes-Evangelie verdedigde, viel het later zelf aan; en Prins, die voor de opstanding van Christus zijn pleit voerde, leefde sinds jaren in vrede te midden zijner oud-collega's, die er niet meer aan dachten een vinger tot ontmanteling van zijn vesting te verroeren.

En in Utrecht ging het niet beter.

Ook daar bood elke nieuwe apologie slechts de kans op een nieuwen triomf voor den aanval en de zich heusch nog „orthodox" noemende mannen, die van deze school uitgaan, glijden elk jaar verder met de resultaten der moderne critiek mede.

Er zal dan ook, althans hier te lande, van Van Santen arbeid zooged als geen notitie worden genomen.

Wie thans opgang en furor wil maken, moet, gelijk Dr. Van Maanen, zelfs een brief als die aan de Romeinen voor geheel onrecht verklaren.

En het eenige jammer voor dese heeren is metterdaad, dat hun voorgangers reeds zoo bijna heel de Schrift weggeschoven.

Er blijft voor hen schier niets meer weg te critiseren over.

Dat hebben Oort en Koster dan ook gevoeld, en daarom gaan ze nu hun kracht beproeven aan de godsdienstige voorstellingen van het Oude Testament.

Van Santen's boek heeft daarom voor ons als apologie weinig, maar als Indisch verschijsel zeer hooge beteekenis.

Moge de wenk, dien ons dit boek geeft, voor onze Zending niet te loor gaan.

Genade in den wortel voorwaarde tot den heiligen Doop is de titel van een populair geschrift, bij Le Cointre te Middelburg verschenen, en dat ons aangeboden wordt door Ds. Winckel van Oudewater.

Behalve den titel en een enkele uitdrukking is schier alles in dit boekje in den haak. En wat den titel aangaat hebben we niets tegen het denkbeeld daarin uitgedrukt, maar vindt wel het woord voorwaarde bij ons bezwaar.

Is de „genade in den wortel" voorwaarde tot den heiligen Doop, dan mag de heilige Doop ook niet bediend worden, tenzij die voorwaarde vervuld zij, en dit nu bedoelt Ds. Winckel zelf niet.

Wat hij zeggen wil is allen, dat het denkbeeld zelf van den Doop gebouwd is op het denkbeeld van voorafgaande genade. De voorwaarde tot den heiligen Doop is daarentegen heel iets anders, t. w. bij de volwassenen hun belijdenis van den Christus, en bij de jonge kinderen, dat ze tot het Verbond behooren. Dat zijn de voorwaarden, waaraan ten genoegen van de kerk voldaan moet worden, en anders mag geen Doop worden toebediend.

Daarentegen wordt de Doop, ook volgens Ds. Winckel, wel terdege zeer, zeer dikwijls toebediend, zonder dat feitelijk de genade in den wortel aanwezig is. En zulks betrijft, omdat die genade aan eenige personen nooit geschonken wordt, hetzij omdat die genade aan enkele personen pas op later leeftijd toekomt.

De zaak is slechts deze, dat er nooit van kinderdoop sprake zou zijn geweest, en dat de kerk tot geen kinderdoop ooit geneigd zou zijn, indien er geen grond bestond voor het geloof, dat God de Heere het eerste beginsel van zijn genadewerk bij zeer vele van zijn uitverkorenen reeds terstond na de geboorte, of soms reeds vóór de geboorte instort.

Dat we dese bedenking tegen den titel zoo scherp doen uitkomen, doet echter in niets te kort aan de wezenlijke waarde, die aan dit populair geschrift moet worden toegekend.

Het is glashelder. Het is met zorg gesteeerd. De woorden zijn voorzichtig en met nadruk gekozen. De verdeling loopt vanzelf. De ontwikkeling is boeiend. De citaten zijn ter sneede aangebracht. En ook het fundament uit Gods Woord is met voorzichtigheid gelegd.

Bovenal de toon is niet uitdagend, maar verzoenend. Overtuiging is blijkbaar doel.

En al hadden we nu liever gezien, dat de geachte schrijver onzen grijzen De Cock niet in het debat had geslept, nu dit geschied is, mag gezegd, dat het met waardeering is gedaan.

„Genade in den wortel de voor den kinderdoop onmisbare onderstelling," is de eigenlijke grondgedachte van dit vloeiend stukje, die er uit overtuiging en tot overtuiging in ontwikkeld is.

Lezing er van kunnen we dan ook zeer aanbevelen.

Ook al waarschuwen we de gemeente, om ook op dit stuk der leer niet met te groote grifheid in te gaan.

Wie allengs in geheel zijn ligging meer overeen gaat komen met de ligging van Calvin en zijn epigonen, komt bij den heiligen Doop vanzelf tot wat ook Ds. Winckel zoo schoon uiteenzet.

En daarentegen, wie in tal van punten nog anders ligt of in sekere verwarving verkeert, kan dit stuk op zichzelf niet vatten.

We zijn allen zoo dooddelijk krank uit het groote ziekenhuis der Synodale hiërarchie gekomen, dat men heusch aan leeren en gemeente wel wat rustigen tijd mag laten, om bij te komen, teneinde allengs de oude kloeker Gereformeerde gezondheid op geestelijk terrein te herwinnen. KUYPER.

Uit de Pers.

In een schoon opstel: *Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap* heeft Prof. Ravinck nogmaals op heldere en overtuigende wijze aangevoerd, hoe dwaas het is deze twee te verwarren; hoe onzinnig het is de faculteit der Godgeleerdheid voor de Godsdienstwetenschap op te eischen; en dat de plaats der Godsdienstwetenschap elders is.

Hij zegt van het tweede punt:

Godgeleerdheid en godsdienstwetenschap sluiten, waar zij beide streven naar den rang eener faculteitswetenschap, elander uit. In de eene is er voor de andere geen plaats. Indien de godsdienstwetenschap een theologie is, moet de theologie wetenschap en omgekeerd. Dit schijnt zoo duidelijk, dat het werkelijk betwistend moet, nog altijd noorele pogingen te zien aanwenden, om de eene in de andere op te nemen.

Als het nu met deze kwestie alzoos staat, kan de kuse niet wijtachtig zijn, wie van beide op den rang eener faculteitswetenschap rechtmatige aanspraak heeft. Al was het alleen om dese reden, dat de godsdienstwetenschap, eene eigene faculteit vormende, voor de Theologie nergens aan heef de Universiteit eenige plaats overlaat, daarentegen eene theologische faculteit de rechten der godsdienstwetenschap ten volen erken en eerbiedigen kan. Eene faculteit van godsdienstwetenschap is uiteraard onverdraagzaam en duldt geene theologie in de zin der universitaire wetenschap.

Maar eene theologische faculteit verlangt volstrekt niet dat de historie en de wijsbegeerte van den godsdienst buiten de Universiteit worden gezet.

Daar komt bij, dat de onmisbaarheid eener goede Theologie hoe langer hoe dieper wordt gevoeld. De dag is er wel gekomen: geen leer meer levend; godsdienst niet meer oordeelbaar. Agnosticisme is geveeld. eene stemming des gemeds. Maar de eenzijdigheid dezer theorie springt meer en meer in het oog. Allereerst ontwaakt de behoefte aan eene positieve leer, aan een zeker geloofsinhoud. Godsdienst is ook een dienen van God met het verstand, en behoort dus ook waarheid te zijn en kennis te geven (Job 17: 31). Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na en dan gaan er ook in ons Vaderland stemmen op, die anders spreken en die een duidelijk antwoord wenschen op de vraag naar den eenigen troost in leven en in sterft.

Hij gaat in de eene of andere richting, maar de menschen doen niets op. De betekenis der leer voor het leven wordt steeds meer erkend, en de minachting van het dogma schijnt haar einde nabij. Na

Luk hunne eigene taal. Men moest toch eindelijk ophouden op de wijze der kinderen, het hoofd onder de dekens te verstoppen.

Wanneer wij in Duitsland, zoo zegt het bovengenoemd blad van het ergste verschoond gebleven zijn, dan ligt dit eenheids hieraan, dat de sociale misstanden in menig opzicht bij ons nog niet zoo erg zijn geworden, als in andere landen, en dat tegen de verwoestende machten van het socialisme in het volksleven nog te vele christelijke elementen overstaan. Voor alles weten de revolutionairen nog te goed, dat de tijd nog niet rijp is. Nog kunnen wij op het leger rekenen, een te vroeg uitbreken der revolutie zou niet alleen de kans om te slagen doen verliezen, maar kon wellicht een reactie in het leven roepen, die alle aangelegende pogingen weder vernietigde. Toch laat nu en dan een socialist een uit, wat er in de harten omgaat. Te Weenen, München, Hamburg, Londen, werden de aanslagen door de anarchisten, door socialistische sprekers scherp veroordeeld, evenals te Berlijn. Doch in een Berlijnsche voorstad riep burger Vogtherr triomfeerend uit: »Ziet naar Frankrijk, daar knijpt de bourgeoisie in het halsgat, het kapitaal siddert!»

Niet te ontkennen is het, dat de beweging niets van hare kracht verloor, maar veelmeer daaraan gewonnen heeft. De kinderen worden in fanatieke klassenhaat opgevoed en leeren de wereld slechts door bloedroode glazen aanzien. Zestien jonge knapen zijn reeds blinde aanhangers der omverwerping partij, gelijk te Leipzig het grootste deel van hen, die de Meimannifestatie hielden, bestond uit opgeschoten jongens. Ook is het een veege teken, dat steeds meer vrouwen aan de Meibetogingen deelnemen; hoe meer de vrouwen tot hyena's worden, hoe minder er uitzicht op betering bestaat.

Is er nog hoop, zoo vraagt het Duitse blad? Zeker, anders moesten zij niet meer aan de kracht van het Evangelie gelooven. Maar daarin ligt de wonderplek van de alleen genezende kracht des Evangelies wil men niets weten, maar zoekt alleen heil bij sociale en politieke maatregelen, maar deze zijn niet genoeg en hebben slechts in tooverre waarde, als zij uitvloeielsen zijn van het in praktijk gebrachte Christendom. De alleenheerschappij van beschaving en bezit is te drukkend geweest, de rechtvaardigste eischen zijn te lang onderdrukt, dan dat de massa's zoo spoedig aan menschenliefde gaan gelooven. Zoo lang zij gelooven dat alleen vrees de drijfveer is voor het stand brengen van hervormingen, zal hunne begeerlijkheid slechts toenemen.

Ons dunkt dat in dit alles veel is dat ook in Nederland dient behartigd. Zullen de kerken den maatschappijlichen nood gaan intien en het geneesmiddel daarvoor bieden vóór dat het te laat is?

WINCKEL.

Door Kinderen.

DE STALJONGEN.

DE BESTE LES.

XL.

Zoo was dan nu vriend Kees op verschillende wijzen aan het leeren, nu in, straks onder dan weer den winkel. Het zwaart van alles viel hem de spellen maar, zei de meester, wie in Lullerkerland wil komen moet door den brijberg heen. De leerling vond die brij echter min smakelijk.

Onder de drie leermeesters behoorde, gelijk ik reeds zei, ook de knecht. Schoon hij de minste was in rang en stand, toch had hij op de anderen iets voor dat meer waard is dan alle eer en schatten in de wereld, en dien geringen knecht kostelijk maakte in de oogen des Heeren. Hij vreesde God en diende Hem met zijn geheele hart. En dat deed de baas niet, maar de trotsch was op zijn voorspoed, en de zoon evenmin, die roemde op zijn kennis, alsof hij die ook niet — en wel om niet — van den Heere ontvingen had.

Het was daarom voor Kees gelukkig dat hij met dien knecht, die Steven heette, het meest had te maken. Hij moest Steven helpen de kar beladen en voortduwen, van hem leeren hoe de waren werden uit- of wel ingepakt en veel meer. Dat woe de knecht hem ook geduldig en trouw en meer dan eens. Maar hij vertelde Kees nog meer, dat niet enkel voor een toekomstigen kniendier maar voor alle menschen goed is.

Op zekeren middag kwam de knecht in den kelder en merkte dat Kees haastig en verschromt omkeek toen hij hem hoorde aankomen, en daarna op eens naar den donkersten hoek van den kelder liep. Steven zei niets, maar een poosje later riep hij Kees, die nu ijerig aan 't zakken plakken was en vroeg hem: »Hebben de klontjes goed gesmaakt?»

»Klontjes?» riep Kees met het onnoozelste gezicht van de wereld, »ik weet van geen klontjes.»

»Foei, Kees», zei Steven ernstig, »hoe durft gij zoo liegen. Gij hebt daar straks een handvol klontjes uit het vat genomen, en ik weet ook waar gij ze verstoppt hebt. Ge weet dat ge het niet moogt doen, en wilt gij nu uw kwaad nog erger maken door te liegen?»

Kees gaf geen antwoord en de knecht vervolgde: »Gij kunt mij, een zwak zondig mensch niet eens bedriegen en denk dan eens dat de Heere God alles hoort en ziet. Al doet gij het kwaad ook zoo dat geen mensch het merkt, de Heere weet het toch.»

»Is ook al wat», zei Kees, die wel merkte dat het niets baten zou, langer te ontkennen: »zoo'n paar klontjes.»

»Daarom zeg ik het ook niet», was 't antwoord. »Ik vroeg u ook alleen maar hoe ze gesmaakt hadden. Want als ge 't had gevraagd zou niemand u ze hebben geweigerd. Maar gij moogt ze niet eigenwillig nemen. En bovenal moogt ge niet heiligen liegen wat waar was.»

Daar viel niets tegen in te brengen. Kees had datzelfde al meer gehoord en dacht bij zichzelf: »die knecht is niet zulk een man als De Ruyter en Torisje». Onze vriend had een gedachte bevestiging verwacht, zooals hij er vroeger menigmaal een had gekregen, als hij iets wegkakte. Dan had hij dikwijls getierd en gescholden en bij zichzelf gedacht: »ik doe het toch weer». Maar nu Steven zoo ernstig en toch vriendelijk tot hem sprak, werd het bij Kees geheel anders. Wel zei hij niets, maar toen Steven weg was wierp Kees de klontjes weer in het vat, in plaats van ze op te eten.

Weltra ontstond er tusschen den knecht en den jongen een hartelijke vriendschap, waar vooral de laatste wel bij voer. Steven was een goetdachtig man, die zelden knorde en veel

geduld had, hoeveel vergissingen en fouten Kees in 't begin ook maakte. En Kees voelde zelf wel dat er veel geduld met hem werd gebruikt en deed wat hij kon om mee te werken.

Ook bij het onderwijs, dat de zoon van den patroon hem gaf, sette Kees zijn beste been vooruit. Vlug ging het niet: trouwens van een paar uur in de week moest alles komen. Maar als de leerling willig is, vordert hij toch wel en toen Kees eenmaal kleine woorden met groote letters gedrukt vlot lezen kon en al de getallen van een tot honderd zonder fouten kon opschrijven en opzeggen, was de grond gelegd voor veel meer.

Op zekeren dag kwam Kees thuis met zoo'n verblijd gezicht, dat vrouw De Ruyter riep: »Wat is er? heb je een footje gekregen?» »Neen», zei Kees; »'tis heel wat anders. Kijkt u eens op de klok, maar u moet nog niets zeggen.

De huisvrouw deed zoo en toen riep Kees luid:

»'t Is kwart over zessen! Heb ik 't niet goed. Dat kan ik nu ook al!»

»Dan moogt gij den Heere wel danken jongelief», sprak vrouw De Ruyter. Hij heeft u gebracht bij menschen die 't goed met u meenen en zoodoende kunt ge nog een flinke jongen en een degelijk man worden. Ga zoo maar voort; ge weet nu zelf den tijd, leer hem ook goed gebruiken. Daartoe heeft de Heere hem u gegeven.»

AAN VRAGERS.

Wanneer we nu kortelingshalve alles samen nemen wat we over de »spijkers op laag water» nog ontvingen, dan zijn we wel wat verlegen, omdat sommige lezers die spijkers toch wel wat heel diep zoeken of met alle geweld een oplossing willen vinden.

Een inzender b.v. wiens naam niet is te ontcijferen schrijft:

»Spijkers zoeken heb ik in mijn jeugd wel gezien door jongens die bij de straat leefden.

Zij bevestigden dan, als het water in de grachten zoo laag was dat de bodem aan de kanten zichtbaar was, eenige spijkers aan een stok of touwtje, en onderzochten daarmede of ook een voorwerp van eenige waarde was op te vinden.

Ze zochten dus niet naar, maar met spijkers. Nu heb ik altijd gemeend, dat als er van »spijkers zoeken op laag water» sprake was, hiernede bedoeld werd: dat is een werkje dat slecht betaald, en door lieden uitgevoerd wordt die niet beters te doen hebben.

Wat de omzetting betreft: dit komt meer voor. Men kan schaakspelen enz., men speelt schaak; wellicht is ook het »spijkers zoeken» en het »hij zoekt spijkers», door de volkstal omgezet.

We gelooven echter dat deze oplossing ons niet verder brengt. Want als ik zoek met een lantaarn, zoek ik gemeenlijk iets anders dan de lantaarn zelf. En de omzetting waar onze vriend van spreekt, is geheel iets anders dan het invoegen van een woord.

Een ander lezer zegt, dat men kan denken aan iemand die op lager wat is geraakt waar niet veel water staat; iemand die dus niet voort kan en van wien men nu toch eischt dat hij spijkers met koppen zal slaan, d. i. flink, doortastend handelen.

Er zijn echter tegen deze uitlegging twee groote bezwaren. Voor eerst is zij vrij diep en eer gezocht, maar 't ons voorkomt, terwijl dergelijke gezegden meest aan het gewone, dagelijksche leven zijn ontleend. Ten tweede beteekent de uitdrukking, zoover wij weten, zelden of nooit: van iemand iets vorderen dat hij toch niet kan: wil in 't algemeen looze bedenkselen, uitvluchten, tegenwerpingen zoeken.

We zullen 't hierbij laten. Want het blijkt dat we er nooit uitkomen vóór eerst is uitgezocht: wat wil iemand zeggen die dat spreekwoord gebruikt. Dat wist Bilderdijk niet, en nu een eeuw haast na hem is men 't er nog niet over eens. Eerst als dat vast staat, en denklijk niet eerder, zal men ook kunnen zeggen hoe het spreekwoord is ontstaan.

HOOGENBURG.

Gezamenlijke Gezindheid.

Ned. Gerel. kerken.

DIREKTAL: Harlingen: J. Hanis Pr. te Oosterbeem; F. W. Sluiter te Heeg en F. W. J. Wolf EFB. te Axel.

TWEEDE: Nieuwerkerk aan den IJssel: W. F. A. Winkel te Oudewater en H. J. Willeing, te Goes. — Oudshoorn: Dr. A. G. Honig te Oudshoorn en S. Sleeswijk Visser te Rijsoord.

BEHOEFEN: Oudshoorn, Dr. A. G. Honig te Oudshoorn. — Wageningen: J. Breukelaar te Nijmegen. — Harderwijk, D. Kollieberg te Barneveld.

BEDEKKE: Apeldoorn, F. W. J. Wolf te Axel (Zeeland). — Maassluis, W. Ringnald te Groningen. — Arnhem, F. W. Sluiter te Heeg. — Schooneveld, R. Loman te Hilversum.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

BEHOEFEN: Roden en Een, R. Huls te Nieuw-Amsterdam.

AANGENOMEN: Seabierum, M. Muijering te Makkum. — BEDANKT: Dinteloord c. a. R. Loman te Herwijnen. — Mlonersgra, J. Sluis te Uithoornmeeden. — Arum (Friesland), J. Breukelaar te Nijmegen.

Synodale Genuoetschapskerk.

BEHOEFEN: Oudelande, F. G. Pont, cand. te Utrecht. — Lichtenvoorde, J. Stehouwer, cand. te Utrecht. — 't Harrenberg, Benkenite te Nede. — Zolderwoude en Uithoorn, H. Limpers te Stavoren. — Oldemarkt, J. van Dijk te Boursse. — Puffing en Leeuwen, G. Vossers, cand. te Valkenburg (bij Leiden). — Baarmalsen, J. Stehouwer, cand. te Utrecht. — Akkoel, H. Th. Barbas te Vreeland. — Vries, A. ten Oever te Roden (Dr.). — Goudersk, M. J. Sanders Woubrugge. — Leimuiden, Van Arkel te Noordwijk.

— Marcklo, M. G. J. Wanzouy te Vliet. — Westmaas, M. J. Sanders te Woubrugge. — Westerbroek, C. A. Klinkenberg te Kropowolde. — Linschoten, Kantendijk en Waarde (Zeeland), J. Stehouwer, cand. te Strijen. — Reeuwijk Schraard, Kerk werve en Kollamerzwaag, G. Vossers, cand. te Valkenburg (bij Leiden). — Cais, Brakel en Rekken, G. v. d. Giese, cand. te Riddick. — Nieuw-Amsterdam, G. van Vrijland, cand. te Ter Aa.

Mollevurm, A. S. Alma, cand. — Onverwede, B. J. van Hijnigen te Kenteren. — Meerkerk, L. F. A. Westerbeck van Eerten B.J. te Senooskerke (Leland Walcheren). — Scherpenisse, P. J. Kromsmit, cand. te Dordrecht. — Borsse, Vrouwenpolder en Nieuw-vliet, J. Groeneweg, cand. te Amsterdam. — Selligen, J. Beijer te Maarsseveld.

AANGENOMEN: Standaardbuiten, J. H. Schuurman Stekhoven te Rousselaere (Belgie). — Tjerkgaast (Doniawerst), K. Kloosterman te Gasselter Nijveen. — Scherpenzeel, G. Manoliet te Nieuwevecht.

BEDANKT: Zwartsluis, T. F. Westrik te Hijkersmille. — Hien en Doodevaard, J. Beijer te St. Marijndijk. — Brielle, G. Manvelde te Nieuwevecht. — Zuilen en Oldeboorn, W. Zijlstra te Vuurste. — Usselo (gem. Lonneker), H. C. Spekman te Jhorst (gem. Staphorst). — Nes bij Wierum (Westdongeraal), Eilers de Haan te Borger (Dr.). — Alkmaar, J. Hoogenraad te Wageningen. — Mijnsheerenland, J. Dekking te Jaarsveld.

Advertentien.

Heden namiddag, ongeveer te half vijf ure, overleed te mijnen huize, tot diepe droefheid, onze geliefde Vader, Behuwd- en Grootvader, de Weledele Heer CORNELIS VAN DER MEULEN, oud-onderwijzer te Utrecht, in den gezegenden ouderdom van vijf en tachtig jaren en omtrent zes maanden.

Door de vrijmachtige genade van den getrouwen God des Verbonds is de in Zijn Woord gegronde hoop op een zalig wederzien, door den ontslapene nog in de laatste oogenblikken blijmoedig geuit, onze sterke vertroosting.

Namens Broeders en Zusters en Kinderen, J. VAN DER MEULEN, V.D.M. Winsum (Friesland), 15 Mei 1892.

MEYLINK & PIERON,

Rozengracht 10-12, Amsterdam.

VOORHANDEN: DERTIG soorten

FORNUIZEN,

door eigen personeel dezen Winter vervaardigd.

Prijzen: f 8 tot f 150.

Gouden Medaille voor

BRANDKASTEN.

BREEBAART'S

ORGELHANDEL.

Damrak 23, AMSTERDAM.

Pijnsortering Amer. Orgels.

reeds 281 maal bekroond.

Vraag de Catalogi.

Verschenen en alom te bekomen:

Genade in den Wortel.

Voorwaarde tot den H. Doop.

Korte verhandeling over het Verbond tusschen Wedergeboorte en Doop, door

W. F. A. WINCKEL,

Bedienaar des Woords bij de Ned. Gerel. Kerk van Oudewater.

Prijs f 0.40.

Na ontvangst van het bedrag volgt franco toezending door den Uitgever

K. LE COINTRE, te Middelburg.

Orgelhandel.

P. VAN LEEUWEN & ZON,

Warmoesstraat 73, Amsterdam.

RUIME KEUZE in prijzen van

f 65, f 85, f 100 etc.

Bij G. F. CALLENBACH, te Nijkerk, verscheen:

Supra en Infra.

Een woord van verdediging en toelichting der Confessioneel Gereformeerde leer en praktijk, omtrent de Praedestinatie en het Genadeverbond.

DOOR

L. J. HULST,

Predikant der Holl. Chr. Gerel. Gem. van Caldenbroek, in Grand Rapids.

Prijs 60 Cents.

Roepstem uit den Briel.

Met dank aan den Heere en aan de milde givers, ontvingen we voor de te openen »School met den Bijbel» te Brielle: Van C. J. B. te V. f 2.50; Jhr. Mr. O. Q. v. S. te G. f 1.00; A. G. te R. f 1.00; J. S. te V. f 1.00; A. v. d. K. te W. f 1.00; Ds. H. H. V. te R. uit de catech. f 1.00; door Ds. S. te 's G. van N. N. f 1.00; V. S. f 1.00; te samen f 7.50. Te A. f 1.00; door H. C. de J. te L. van N. N. een werkman, 10 blauwe postzegels = f 0.50, M. te K. f 2.50. Totaal f 30.50.

Waar we in een negental Christelijke bladen gezamenlijk een en twintig maal geadvertent hebben, kunnen we met 't oog op 't totaal ontvangen bedrag, een gevoel van teleurstelling niet onderdrukken.

Och, Broeders en Zusters, helpt ons toch! f 1500 hebben we noodig; maar dan ook zullen we onder den zegen des Heeren na de opening der school, verder geen hulp van buiten meer noodig hebben. Helpt ons SPOEDIG; want anders gaat de gelegenheid, ons zoo kennelijk door den Heere geschenken, om voor deze betrekkelijk kleine som een school te openen, voorbij, en bestaat er weer voor vele jaren geen kans, dat hier een Christelijke school komt.

Maar zijn de f 1500 bijeen, dan kan D. V. 1°. September de enige Christelijke school te Brielle geopend worden.

Terecht werd er door een Christel. blad gevraagd: »Of er in Nederland wel ooit een Christelijke school zou bestaan hebben, zoo Brielle niet in 1572 een deur der hoop had geopend.» En nu heeft Brielle zelf geen Christelijke school. Mocht dan al wie de Christel. school bezocht of den zegen der Christel. scholen geniet, nu iets voor Brielle doen.

Thans is geen Spanjaard, maar het ongeloof de vijand in Brielle. Komt, GEUZEN in Nederland, helpt ons, waar we de stad opeischen voor den Vorst, die uit Juda is.

Voor de ontvangst van giften, blijft zich namens de schoolvereeniging aanbevelen,

J. H. LAATSMAN,

Predikant.

Brielle, 16 Mei '92.

Openingsrede Sociaal Congres.

Zoolang de voorraad strekt, worden door den ondergeteekende de nog voorhanden Exemplaren van de door Dr. A. KUYPER gehouden Openingsrede van het Sociaal Congres (uitgave voor Patrimonium) na ontvangst van Postwissel, franco door het geheele Rijk verzonden als volgt: 25 Exempl. voor f 1.75; 50 Exempl. voor f 3.25.

Amsterdam.

J. C. VAN WESTERING.

P.S. Op den postwissel slechts te vermelden: Openingsrede.

De Groninger Brandwaarborg-Maatschappij.

Garantie Kapitaal f 100,000, Gestort.

Opgericht bij acte dd. 15 Nov. 1890, van den Notaris J. C. G. POLLONES, te Amsterdam.

Directie: De Naamlooze Vennootschap Assurantie-Maatschappij GRONINGIA.

Goedgekeurd bij Kon. besluit van 19 Sept. 1890, Staatsblad No. 26.

DIRECTEUREN:

M. BROUWER en F. DIJKSTERHUIS te Groningen.

Adviseurs: Mrs. HEEMSKERK en VAN LENNEP, te Amsterdam.

Hoofdkantoor: Boteringestraat, Groningen.

Hoofd-Agent te Amsterdam:

L. VAN DER VIJGH, Kantoor Damrak 93, Bours achter Pilaar I.

Solide Personen komen als Correspondent in aanmerking.

P. VAN EIJK.

FIRMA JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15-17, Amsterdam.

Kopen en verkopen EFFECTEN, vreemde COUPONS enz. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIE en BELEENINGEN. Nemen gelden a DEPOSITO met rentevergoeding van 1/2 pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Te Koop gevraagd:

Een exemplaar van »De Standaard»,

zoo mogelijk geheel compleet. Aanbiedingen met opgave van prijs, onder letter S, aan de boekh. H. v. d. Zoon, te Amsterdam.

Naar aanleiding van de a. s. Synode, in het belang der vereeniging, vestigen wij de aandacht op Prof. WIELENGA's Rede:

Doleerende Kerken,

Uitgesproken bij de overdracht van het Rectoraat, 21 December 1886, waarvan nog enkele exempl. van den tweeden druk voorhanden zijn.

A. GEZELLE MEERBURG.

Is verschenen Afk. 1-9 van:

„Oit de Fonteynen des Heils.”

Een dertigtal Leerredenen van

Ds. H. HOEKSTRA,

Bedienaar des Woords te Utrecht,

thans te Kollum (Fr.).

De eerste twaalf leerredenen bevatten Feest- en Leijensstoffen.

Dit werk is compleet in 15 afk. à 20 Cent per afk. De teekening staat steeds open bij ieder boekhandelaar, alsook bij den uitgever A. FISSCHER, Boekh. Elisabethstr. 3, Utrecht.

Verschenen en alom verkrijgbaar:

DE TOEKOMST

onzes Heeren Jezus Christus

en de daarmede in verband staande gebeurtenissen,

DOOR

H. C. VOORHOEVE JZN.

Vijfde vermeerdeerde druk.

160 blz. Prijs 75 Cents.

Gedachten over het

Avondmaal des Heeren,

DOOR

H. C. VOORHOEVE JZN.

Derde druk. — Prijs 15 Cents.

De Persoonlijke Tegenwoordigheid

DES

Heiligen Geestes op aarde

DOOR

H. C. VOORHOEVE JZN.

Derde herziene druk. — Prijs 25 Cents.

Bovenstaanden zijn, tegen toezending van het bedrag in postzegels of postwissel, ook te verkrijgen bij den uitgever:

H. C. VOORHOEVE JZN.

Dunne Bierkade 17, Den Haag.

Vrije Universiteit.

In de zitting van den gemeenteraad van H. Woensdag deelde de voorzitter mede, dat van den Minister van Binnenlandsche Zaken een schrijven was ingekomen, naar aanleiding van het adres van den Gemeenteraad van Amsterdam »dat er bij de regering voorloopig geen voornemen bestond, om een wijziging te brengen in de wet op het hooger onderwijs.»

Dit heeft betrekking op het verzoek van den Gemeenteraad van Amsterdam, dat de Universiteiten onthouden mochten worden van de verplichting ook een theologische faculteit te hebben naast de andere faculteiten van wetenschap.

Men was te Amsterdam in het gedrang gekomen. Men gevoelde, dat het toch niet aangaan voor den Amsterdamschen gemeenteraad, die uit de meest verschillende elementen is samengesteld, hoogleraren in de godgeleerdheid aan te stellen. Van geloofsovertuiging mag natuurlijk geen sprake zijn. Het is de abstracte kennis, die alleen beoordeeld moet worden en die natuurlijk even goed een jood en een atheïst bezitten kan als een geloovig Christen. Bovendien is het voor het grootste deel der bevolking een ernstig, dat de belasting-penningen gebruikt worden om zulk een onmogelijke theologische faculteit, die niemand voldoende kan, in stand te houden, terwijl bovendien nog vanwege het Synodaal Hervormd kerkgenootschap twee hoogleraren aan haar moeten toegevoegd worden, welke eveneens uit de belasting-penningen moeten worden betaald. Dit laatste echter is niet bij de wet voorge-

schreven; het eerste wel. Ware er nu geen theologische faculteit meer noodig, zoo was althans deze ernstig opgeheven; hoewel ook, wat de andere faculteiten aangaat, onze grieven zouden blijven bestaan. Doch de regering heeft er zich zeer gemakkelijk afgemaakt, zonder te motiveren, zonder de ingebrachte bezwaren te weleggen, antwoordt zij slechts, dat zij de bestaande toestanden wenscht te handhaven. De leeraren der Christelijke kerk moeten dus aan deze overheidshoogescholen opgeleid blijven worden, ofschoon die overheidshoogescholen reeds lang zijn losgemaakt van alle geloof dat de kerk van Christus beleeft.

Is dat geen gruwel? Welke waarborg ter wereld biedt dit, dat deze leeraren niet de belijdenis der kerk zullen ondernemen en alsoo het volk geheel en al afbrengen van het geloof, dat hun van de vaders overgeleverd is? En daarvoor moeten nog wel de belasting-penningen van allen worden gebruikt! De schoone vlag der »neutralisatie» moet ook deze contrabande dekken. Ik las onlangs een aanhaling van den Franschen schrijver Sarcey, die ook op het openbaar Hooger onderwijs, en met name op het godgeleerd onderwijs, van overheidswegen gegeven, van toepassing is:

»Men moet streng de neutraliteit bij het lager onderwijs handhaven, omdat men daardoor op het geloof zelf werken kan.

Men bestrijdt het wel niet op directe wijze, omdat het karakter der neutraliteit met iedere directen aanval in strijd is. Maar men maakt de menschen er aan gewoon, zich niet meer om het geloof te bekommeren; men leert hen begrijpen, dat men een fatsoenlijk man en een goed burger zijn kan, zonder eenig onderrecht in den godgeleerden godsdienst te hebben ontvangen. En daardoor onttrekt men het zachtjes aan, langzaamterhand aan het geloof.»

Het theologisch onderwijs aan onze Overheidshoogescholen gegeven, heeft ons vaderland een onheil gebracht, dat niet te beschrijven is en alleen bij den Heere bekend is. Des te meer oorzaak hebben wij den Heere te bedden, dat Hij het vrije theologische onderwijs nog moge gebruiken ten zegen voor ons volk, opdat de oude, beproefde waarheid weer klaar aan het licht worde gesteld. Dat geve Hij in zijne ontferming, om Jezus' wille!

W. HOVY.